

**VALITSUSKOMISJONI JA OMAVALITSUSLIITUDE KOOSTÖÖKOGU
DELEGATSIOONI LÄBIRÄÄKIMISTE VAHEPROTOKOLL 2010. AASTA
RIIGIEELARVE NING "RIIGI EELARVESTRATEEGIA 2010-2013. AASTA" OSAS**

Läbirääkimiste poolteks on Vabariigi Valitsuse poolt moodustatud valitsuskomisjon ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsioon. Valitsuskomisjoni juhib regionaalminister, Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni juhivad Eesti Linnade Liidu juhatuse esimees ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu esimees.

Pooled juhinduvad oma tegevuses Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõtetest, Põhiseaduse § 154 ja § 157, Eesti Vabariigi seadustest, poolte poolt kinnitatud läbirääkimiste töökorrast, Valitsuskomisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni 2009. aasta riigieelarve osas läbirääkimiste lõpp-protokollis kokkulepitust ja käesolevate läbirääkimiste käigus vastu võetud otsustest.

Läbirääkimiste lähtealused ja eesmärk

Tulenevalt kehvast majanduslangusest ja määramatusest finantskriisi lõppemise aja suhtes pidada kohalike omavalitsuste tulubaasi stabiilsuse tagamiseks eriti oluliseks läbirääkimiste käigus osutada erilist tähelepanu:

1. Kohaliku omavalitsuse finantsautonoomia tagamisele.
2. Omavalitsustele riikliku majanduspoliitika raames stabiilse, seadustel põhineva võrreldava tulubaasi kindlustamisele, mis tagab neile seadustega ja seaduste alusel pandud ülesannete täitmisega kaasnevate kulude katteks vajalikud tulud, võimaldab teha kohalikuks arenguks vajalikke investeeringuid ning tagab omavalitsuste jätkusuutliku arengu.
3. Riikliku tsentraliseerimise vähendamisele, kohalike omavalitsuste otsustusõiguse ja vastutuse suurendamisele, kohalike omavalitsuste poolt osutatavate avalike teenuste kättesaadavuse parandamisele ja nende kvaliteedi tõstmisele.
4. Riiklikult kehtestatud püsivate eraldiste integreerimisele kohalike omavalitsuste tulubaasi läbi üksikisiku kohalikkude eelarvesse laekuva tulumaksuosa ja tasandusfondi suurendamise kaudu.
5. Riigi poolt osutatavate või rahastatavate teenuste tagamisele mahus, mis võimaldavad majanduslanguse perioodil kindlustada elanikele piisava toimetuleku. Kohalike omavalitsuste poolt osutatavate riiklike teenuste rahastamine peab kindlustama nende kättesaadavuse ja kvaliteedi.
6. Iga uue funktsiooni või ülesande lisandumisel täiendada kohalike omavalitsuste tulusid lisanduva funktsiooni täitmiseks vajalike rahaliste vahenditega.
7. Kui pärast eelarve vastuvõtmist kehtestatakse Riigikogu või Vabariigi Valitsuse õigusakte, mille alusel eelarve tulud vähenevad või kulud suurenevad, hüvitatakse vastavad summad või vähendatakse vastavalt kohaliku omavalitsuse üksusele pandud kohustusi.
8. Eelarvete tasandamise süsteemi analüüsile ja selle täiustamisele.

Läbirääkimiste käik

I Kohalike omavalitsuste tulubaas ja riigieelarvest finantseerimine

Kohalike omavalitsuste põhinäitajad ¹

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Tulud KOKKU	11 695	12 854	14 656	18 104	20 149	22 753	20 500	19 500
Põhilised maksutulud	5 547	6 236	7 127	8 738	10 730	12 653	11 466	10 686
- Tulumaks	4 907	5 545	6 348	7 870	9 826	11 488	10 300	9 520
- Maamaks	449	476	506	517	539	751	700	700
- Kohalikud maksud	79	94	118	132	146	185	216	216
- Keskkonnatasud	112	120	155	218	218	230	249	250
Tasandusfond*	1 124	1 000	950	1 132	1 430	1 430	1 102	1 102
Eelarvete koondtasakaal	-514	-225	-81	747	-295	-886	-1 000	-1 000
Võlakoormus kokku	3 391	3 637	4 166	5 165	6 048	7 963	8 563	9 163
Suhtarvud ja kasvud								
Eelarve tulud (% SKP-st)	8,6%	8,5%	8,4%	8,8%	8,4%	9,2%	9,0%	8,9%
Eelarve tulud (% valitsussektori tuludest)	22,1%	21,7%	21,0%	21,1%	19,7%	21,1%	19,0%	19,2%
Maksutulud (% SKP-st)	4,1%	4,1%	4,1%	4,3%	4,5%	5,1%	5,0%	4,9%
Maksutulud ja tasandusfond koos palkade ühtlustamisega ja riigieelarveliste eraldistega ning ilma booldajatoetuseta (% SKP-st)	6,6%	6,5%	6,6%	6,5%	6,7%	7,5%		
Tulubaas (% SKP-st)	4,4%	4,3%	4,2%	4,4%	4,7%	5,2%	5,0%	4,8%
Koondtasakaal (% SKP-st)	-0,4%	-0,1%	0,0%	0,4%	-0,1%	-0,4%	-0,4%	-0,5%
Võlakoormus (% SKP-st)	2,5%	2,4%	2,4%	2,5%	2,5%	3,2%	3,8%	4,2%
Eelarve tulude kasv (v.e.a)		9,9%	14,0%	23,5%	11,3%	12,9%	-9,9%	-4,9%
Tulubaasi kasv (v.e.a)		8,5%	11,5%	23,3%	25,1%	14,8%	-11,7%	-6,8%
SKP kasv (v.e.a)		11,0%	14,9%	18,2%	16,5%	3,8%	-8,1%	-3,5%
Riigieelarve tulud SKP-s	30,4%	30,7%	31,8%	33,1%	34,3%	34,2%	38,2%	37,3%
Riigieelarve tulude kasv (v.e.a)		12,3%	18,9%	23,0%	20,8%	3,5%	2,7%	-5,9%
Riigieelarve puhastulud SKP-s	15,9%	15,6%	16,0%	16,3%	16,9%	15,7%	15,3%	14,9%
Riigieelarve puhastulude kasv (v.e.a)		8,7%	18,0%	20,5%	20,9%	-3,4%	-10,5%	-6,5%

¹ Rahandusministeeriumi prognoos – tulumaks 11.4% brutotulust

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

- Lähtudes kohaliku omavalitsuse finantsautonoomia tagamise põhimõttest:
  - muuta tulumaksuseadust ja näha ette omavalitsuste eelarvetesse laekuva üksikisiku tulumaksu osa taastamine 11,95 %- ni maksumaksja brutotulust;
  - näha ette tasandusfondi “k” valemiga omavalitsustele eraldatava osa suurenemine võrdeliselt kohalikesse eelarvetesse laekuva üksikisiku tulumaksu osa suurendamisega vastavalt p. 1. 1 täiendavas arvestuslikus summas, tasandamaks maksutuludest laekuvate vahendite ja kulutuste ebaühtlast jagunemist.
- Kohalike teede hoiu tagamiseks muuta teeseadust, sätestades selles kütuseaktsiisist teehoiuks laekuvate vahendite arvel kohalike teede hoiuks eraldatava osa suuruseks kuni 30% mahuni aastaks 2013, sealhulgas 2010. aastaks vähemalt 15%.
- Lisada tasandusfondi rida – “pealinna funktsiooni täitmiseks vajalike kulutuste katteks” (traditsioonilised Vabariigi aastapäeva üritused, erakorralised kulud seoses kõrgete väliskülaliste vastuvõtuga, riiklikult tähtsate objektide korrashoiuga seotud kulud). Näha ette selleks vähemalt 4 miljonit krooni.

4. Näha riigieelarves ette vahendid maamaksu vähenemise kompenseerimiseks kohalikele omavalitsustele kui aasta keskel moodustatakse uusi kaitsealade loodusreservaate ja sihtkaitsevööndeid ning püsielupaikade sihtkaitsevööndeid.
5. Riigieelarvelised vahendid peavad katma kohalikele omavalitsustele üle antud funktsioonide maksumuse ning katma funktsioonide täitmisega kaasnevad administreerimiskulud. Kaardistada riigi poolt aastatel 2005-2008 omavalitsusüksustele üle antud funktsioonid ning analüüsida nende täitmiseks eraldatud vahendite vastavust ülesannete täitmiseks tehtud tegelike kulutustega.
6. Kavandada riigieelarves vahendid Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatustest tulenevate täiendavate kulude finantseerimise kindlustamiseks: õpilastranspordi kulude katmiseks ja õpilaskodude riigieelarvest rahastavate kohtade arvu suurendamiseks.

2. Valitsuskomisjoni seisukohad:

1. Kuna kohalike omavalitsuste eelarve tulude ja tulubaasi osakaal SKP-s on aastatel 2009 ja 2010 eeldavalt kõrgemal 2007. a tasemest, kohalike omavalitsuste tulumaksu osa ja tasandusfondi kogusummat ei suurendata.
2. Kohalike omavalitsuste koondeelarve puudujäägi kontrolli all hoidmiseks rakendatakse kohustuste võtmise piirangu rakendamist, mis lubab kohustusi võtta välisabi projektide omaosaluse katteks, sildfinantseerimiseks ning olemasolevate kohustuste refinantseerimiseks.
3. Üleriigilise tähtsusega maardlate kaevandusõiguse tasu ja kaevandamisega seotud veeerikasutuse tasu kohalikele omavalitsustele laekuva osa vähendamine ja loodusvarade kasutamise tasude välja arvamine tasandusfondi arvestuslike tulude hulgast.
4. Looduskaitsealadelt maamaksu vabastuse ärakaotamine ning maa kasutamise piirangute mõju isikutele kompenseerimine läbi Natuura alade toetusmeetme.
5. Kohalikele omavalitsustele õigusaktidega pandud kohustuste analüüsimine ja võimalusel pandud kohustuste vähendamine.
6. Jätkata läbirääkimisi kohalike omavalitsuste finantsvõimekuse suurendamiseks ning eelarvepositsiooni parandamise meetme rakendamiseks.
7. Kohalike omavalitsuste tasandil teenuste konsolideerimine ja kompetentsikeskuste loomine (finantsarvestus ja hanked).
8. Peame vajalikuks, et kohalikud omavalitsused kärbiksid oma kulusid tulude vähenemisega samas ulatuses, et tagada jätkusuutlik põhitegevuse tulem.

Kokkulepe:

1. Pooled jätkavad läbirääkimisi kohalike omavalitsuste tulubaasi küsimuses.

II Haridus- ja noorsootöö valdkond:

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Haridustoetuseks ette nähtud vahendid peavad katma seaduste ja seaduse alusel omavalitsusüksustele pandud ülesannete täitmise, sealhulgas omavalitsusüksuse sisese palgapoliitika kujundamise võimaluse läbi palgavahendite üldmahu kasvu.
2. Läbirääkimiste esimeses etapis cnnc HTM ja RM poolt haridustoetuse mahu kavandamist leppida kokku haridustoetuse mudeli erinevate komponentide suuruses haridustoetuse mahu kavandamiseks riigieelarves, sealhulgas:

- 2.1.näha ette investeringukomponent vähemalt 2008. aasta tasemel, töötada välja meetod nende vahendite kandmiseks kohalike omavalitsuste tulubaasi;
- 2.2.lisada koolitoidu toetus haridustoetuse hulka ning kavandada kõigi põhikooli õpilaste toitlustamise rahastamise toetamiseks vahendid arvestusega vähemalt 20 krooni põhikooli õpilase kohta koolipäeva arvestuses;
- 2.3.suurendada õpikute soetamise toetust õpilase kohta vähemalt 20%;
- 2.4.suurendada õppevahendite soetamise toetust õpilase kohta vähemalt 15%;
- 2.5.suurendada ühisürituste ja ainesektsioonide toetust vähemalt 10%.
3. Kavandada täiendavaid ressursse riikliku üldhariduse arengukavaga kohalikule omavalitsusüksustele alushariduse valdkonnas (sh koolieelse eelõpetuse võimaldamine) pandud ülesannete täitmiseks.
4. Leida lisavahendid tugisüsteemide (logopeedide ja abiõpetajate) rakendamise toetamiseks.
5. Töötada välja õpilastranspordi logistika ja rahastamise süsteem riigieelarvest seoses koolivõrgu korrastamise kavaga.
6. Kavandada õpilaskodude laiendamiseks vahendeid riigieelarvest seoses gümnaasiumite arvu optimeerimisega.
7. Jätkata Avatud Noortekeskuste toetuste programme.
8. Jätkata Vabariigi Valitsuse 31. jaanuari 2008 määruse nr. 30 rakendamist.
9. Kavandada Haridus- ja teadusministeeriumi eelarves täiendav toetus kohalikele eelarvetele laste ujumisõpetuse läbiviimiseks.

(tuh. krooni)

Ettepanek / aasta	Seisund 2009. aastal	2010
Palgavahendite osa	2 839 892	.....
Õpikute soetamise toetus	42 753	~ 51 000
Õppevahendite soetamise toetus	52 718	~ 60 000
Ühisürituste ja ainesektsioonide tegevuse toetus	18 103	~ 20 000
Investeeringutoetus	51 071	250 000
Koolilõuna toetus	225 658,3	~ 396 760
Koolitranspordi toetus	0	~220 000

2. Valitsuskomisjoni seisukohad:

1. Arvestades majanduslangusest tingitud riigieelarve võimaluste vähenemisega ei ole enam Koostöökogu poolsetest ettepanekutest, mis puudutavad olemasolevate haridustoetuste mahtude suurendamist või täiendavate toetusliikide kavandamist, suure tõenäosusega realiseeritavad. Valitsuskomisjon on seisukohal, et 2010. aasta eelarveläbirääkimistel tuleks keskenduda olemasolevate ressursside eesmärgipärasele ja võimalikult säästlikule kasutamisele ning õiglasemate jaotuspõhimõtete väljatöötamisele. 2009. ja 2010. aastal jätkub üldhariduskoolide rahastamismudeli edasiarendamine

koostöös kohalike omavalitsuste üleriigiliste liitude esindajatega. Samuti jätkatakse läbirääkimisi haridustoetuse üksikute alaliikide mahtude ja jaotuspõhimõtete üle, kohalike omavalitsuste vahelise arvlemisega ning koolivõrgu korrastamisega seotud probleemide käsitlemist.

2. Riigieelarvest eraldatav hariduskulude toetus omavalitsustele ei ole ainus katteallikas kõigi seadustest ja seaduste alusel neile pandud ülesannete täitmiseks. Haridustoetuste eesmärk on eelkõige toetada kokkulepitud kriteeriumide alusel kohaliku omavalitsuse üksusi haridusvõimaluste tagamisel sõltumata konkreetse kohaliku omavalitsuse (koolipidaja) tulubaasist ja eelarvevõimalustest. Üheks haridustoetuse jaotusmudeli kriteeriumiks on nn vabade vahendite lõtk, mis võimaldab muuhulgas ka omavalitsusüksuse sisese palgapoliitika kujundamist lähtuvalt üleriigiliselt kokku lepitavatest palga alammääradest (kokkuleppe mittesaavutamisel Vabariigi Valitsuse poolt kehtestavatest palga alammääradest), samuti kohalikest tingimustest ja tööturu pakkumistest.
3. Õpilaste arvu vähenemise ja piiratud ressursside olukorras muutub järjest aktuaalsemaks koolivõrgu korrastamise vajadus. Koolivõrgu korrastamise tulemusena vabaneks hariduskuludest teatud ressurss, mida on võimalik suunata muuhulgas ka põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatustest tulenevate täiendavate kulude finantseerimise toetamiseks. Konkreetsete meetmed kavandatakse hilisemates riigieelarve strateegiates koos põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud muudatuste rakendamisega. Olenevalt riigieelarve võimalustest, põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu menetlemisest ja koolivõrgu korrastamise kava realiseerimisest, võidakse riigieelarves ette näha ka toetus kohalikele omavalitsustele õpilaste transpordi korraldamiseks.

Kokkulepe:

1. Jätkatakse läbirääkimisi nii tasandusfondis hariduskuludeks kavandatavate eraldiste (haridustoetuse) kui ka muude kavandatavate hariduse ja noorsootöö valdkonna toetuste üle 2010-2013 RES-is ning 2010. aasta riigieelarves.
2. Jätkatakse riigieelarvest kohalikele eelarvetele eraldatava haridustoetuse jaotuspõhimõtete edasiarendamist võttes aluseks varasemate aastate eelarveläbirääkimistel saavutatud kokkuleppeid, sealhulgas analüüsitakse 1. jaanuarist 2008. a. rakendunud rahastamismudeli toimimist ning kujundatakse ühised seisukohad mudeli täiustamiseks.
3. Jätkatakse läbirääkimisi koolitoidu toetuse lisamiseks 2010. aasta riigieelarves tasandusfondi hariduskulude hulka, mis võimaldab paindlikumalt reageerida toetuse arvestamiseks aluseks oleva õpilaste arvu muutusele eelarveaasta jooksul.
4. Koolivõrgu korrastamise vajadusest tulenevalt teostab Haridus- ja Teadusministeerium kõikide maakondade koolivõrkude analüüsid koos soovituslike lähteseisukohtadega koolivõrgu edasiseks arendamiseks.
5. Muudes küsimustes jätkatakse läbirääkimisi.

III Sotsiaal-, töö ja tervishoiu valdkond:

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Tagada toimetulekutoetuseks eraldatavate rahaliste vahendite vastavus omavalitsuste tegelikele vajadustele.

2. Jätkata läbirääkimisi toimetulekutoetusteks kavandatavate vahendite üldmahust uute teenuste loomise ja olemasolevate teenuste arendamise kulude katmiseks kavandatavate vahendite suurendamiseks (vähemalt 10% / 15% ulatuses).
3. Näha 2010. aastal puuetega laste hooldajatoetusega seotud kulude katteks vahendid eraldistena riigieelarvest analoogselt 2009. aastaga.
4. Jätkata läbirääkimisi esmatasandi tervishoiuteenuste infrastruktuuri väljaarendamise rakendusplaani elluviimise ja hilisema ülalpidamiskulude katmise osas.
5. Jätkata läbirääkimisi hooldusravi (õendushooldus) ja sotsiaalhoolekande teenuste integreerimiseks eesmärgiga tagada kõigile inimestele väärikas vananemine ja oma terviseprobleemiga toimetulek. Kavandada selleks vajalikud sotsiaal- ja tervishoiuteenused ning välja töötada rahastamisskeemid.
6. Jätkata läbirääkimisi koolitervishoiuteenuse kättesaadavuse ja järjepidevuse üle kõikidele omavalitsuses elavatele lastele (s.h. ka koolieelsetes lasteasutustes) koostöös tervishoiuteenuste osutajatega. Muuhulgas eesmärgiga kavandada lisaks koolitervishoiuteenuse rahastamisele ka koolieelsetes lasteasutustes tervishoiuteenuse rahastamine haigekassa vahenditest.
7. Leida võimalus eraldada riigieelarvest vahendid ravikindlustuseta isikutele pearstiteenuse ja eriarstiteenuse võimaldamiseks.

2. Valitsuskomisjoni seisukohad:

1. Sotsiaalministeerium arvestab vajadusega tagada toimetulekutoetuseks eraldatavate rahaliste vahendite vastavus omavalitsuste tegelikele vajadustele.
2. Näha 2010. aastal puuetega laste hooldajatoetusega seotud kulude katteks vahendid eraldistena riigieelarvest analoogselt 2009. aastaga. Alustada läbirääkimisi uue vahendite jagamise meetodika väljatöötamiseks.
3. Kaasata kohalikud omavalitsused küsimuste lahendamise protsessi esmatasandi tervishoiuteenuste korraldusfunktsiooni tsentraliseerimisel Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse.
4. Informeerida kohalikke omavalitsusi hooldusravi (õendushooldus) ja sotsiaalhoolekande teenuste osutamiseks tehtavate investeeringute jaotuse protsessist ja otsustest.

Kokkulepe:

1. Sotsiaalministeerium arvestab vajadusega tagada toimetulekutoetuseks eraldatavate rahaliste vahendite vastavus omavalitsuste tegelikele vajadustele, rõhutades, et riigieelarvest nähakse ette vahendid toimetulekutoetuse administreerimiskulude katmiseks.
2. 2010. aastal eraldatakse puuetega laste hooldajatoetusega seotud kulude katteks vahendid eraldistena riigieelarvest analoogselt 2009. aastaga. Alustada läbirääkimisi uue vahendite jagamise meetodika väljatöötamiseks.
3. Kohalikud omavalitsused kaasatakse küsimuste lahendamise protsessi esmatasandi tervishoiuteenuste korraldusfunktsiooni tsentraliseerimisel Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse.
4. Informeerida kohalikke omavalitsusi hooldusravi (õendushooldus) ja sotsiaalhoolekande teenuste osutamiseks tehtavate investeeringute jaotuse protsessist ja otsustest.
5. Muudes küsimustes jätkatakse läbirääkimisi.

IV Kultuuripärand ja sport:

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Näha riigieelarves ette investeringutoetus kohalikele omavalitsustele kultuuri- ja spordi infrastruktuuri arendamiseks - investeringuteks, vähemalt 250 miljonit krooni aastas. Kavandada investeringutoetuse eraldamine esmajärjekorras omavalitsustele, kellele juba eraldatud investeringutoetusi 2008. aastal vähendati. Jätkata läbirääkimisi kultuurivaldkonna infrastruktuuri kapitalikulude katmiseks vajalike vahendite lisamiseks kohalike omavalitsuste tulubaasi.
2. Kohalikele omavalitsustele kuuluvate üleriigilise tähtsusega kultuuriobjektide rahastamisel näha investeringute osas ette vähemalt 50 % riigi osalus.
3. Riigieelarve toetused rahvaraamatukogude teavikute soetamiseks, huvihariduse toetamine ning terviseprogrammide arendamise raames maakondlike tervisespordikeskuste toetamine peavad jätkuma vähemalt 2008. aasta tasemel.
4. Laulu- ja tantsupeotraditsiooni hoidmiseks täpsustada kohaliku omavalitsuse, maakondlike omavalitsusliitude, maavalitsuste ja ministeeriumi funktsioone ja eraldada kooride-, rahvatantsurühmade ning orkestrite tegevustoetusi vähemalt 2008. aasta tasemel.
5. Jätkata algklassidele mõeldud ujumise algõpetuse programmi toetamist suurendades selleks vahendeid 7 500 000 kroonini.
6. Kavandada perioodil 2010-2012 riigieelarves toetus Tallinna linnale vabariigi esindamiseks Euroopa kultuuripealinnana, arvestusega 1/3 projekti kogumahust (taotluse eelarve kokku 189,7 miljonit krooni, s.h. 2010.a. 50 milj. krooni.).
7. Jätkata professionaalsete munitsipaalteenustuste toetamist riigieelarvest.

(tuh. krooni)

Ettepanek / aasta	Seisund	
	2009	2010
Investeringutoetus kohalikele omavalitsustele kultuuri- ja spordi infrastruktuuri arendamiseks - investeringuteks	20 800	250 000
rahvaraamatukogude teavikute soetamiseks	26 253	35 000
maakondlike tervisespordikeskustele suunatud programmi summad	5 000	15 000
kooride-, rahvatantsurühmade ning orkestrite tegevustoetusi	15 100	24 000
ujumise algõpetuse programmi	3 600	7 500
Tallinn Euroopa Kultuuripealinn 2011	10 000	50 000

2. Valitsuskomisjoni seisukohad:

1. Seoses 2010. aasta eelarveprotsessi varajase staadiumiga ei saa veel rääkida konkreetsetest summadest, programmidest ega tegevuste põhimõtetest.

2. Vastavalt osapoolte kokkuleppele ei rahasta Kultuuriministeerium 2010. aastal enam ujumise algõpetuse programmi.
3. Tallinn Euroopa Kultuurielalinn 2011 programmi toetamiseks planeerib Kultuuriministeerium 2010. aastal toetust 20 000 000 krooni.

Kokkulepe:

1. Tulla 2010. aasta konkreetsete programmide, tegevuste ning riigipoolsete toetussummade juurde siis, kui on selgunud konkreetsemad piirsummad eelarve menetluses rõhutades Tallinn Euroopa Kultuurielalinn 2011 programmi prioriteetsust.

V Teehoid ja ühistransport:

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Kohalike teede hoiu tagamiseks muuta teeseadust, sätestades selles kütuseaktsiisist teehoiuks laekuvate vahendite arvel kohalike teede hoiuks eraldatava osa suuruseks vähemalt 15%.
2. Jätkata läbirääkimisi teehoiu vahendite kulupõhiste jaotuspõhimõtete väljatöötamiseks, eesmärgiga tagada nimetatud vahendite õiglasem, sealhulgas ka erinevaid kulutingimusi arvestav jaotus kohalike maanteede ja tänavate vahel kindlustamaks eri liiki ja eri omandis olevate teede vastavus teeseadusest tulenevatele nõuetele.
3. Jätkata maakonna ühistranspordiliinide toetamist vähemalt 2009. aasta tasemel (339 milj. krooni).
4. Teha ettepanek Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile valmistada ette ühistranspordiseaduse muutmise pidades silmas vajadust kompenseerida ühistranspordiseadusest tulenevate riigipoolsete sõidusoodustuste tõttu saamata jäävad tulud kohalikele omavalitsustele.

(tuh. krooni)

Ettepanek / aasta	Seisund 2009. aastal	2010
Kohalike teede hoid	178 000	15% teehoiu vahenditest
Maakonna ühistranspordiliinidele eraldatav toetus	339 000	339 000

2. Valitsuskomisjoni seisukohad:

1. Vastavalt „Teeseadusele“ raha jaotus riigimaanteede hoiuks ning kohalike teede hoiuks määratakse igaks eelarveaastaks riigieelarves.

Kokkulepe:

1. Jätkata läbirääkimisi kohalike teede hoiuks eraldatavate vahendite suuruse üle ning teehoiu vahendite kulupõhiste jaotuspõhimõtete väljatöötamiseks, eesmärgiga tagada nimetatud vahendite õiglasem, sealhulgas ka erinevaid kulutingimusi arvestav jaotus kohalike maanteede ja tänavate vahel kindlustamaks eri liiki ja eri omandis olevate teede vastavus teeseadusest tulenevatele nõuetele.

VI IKT valdkonnas:

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Taotleda kohalike omavalitsuste toetamist digitaalsele asjaajamisele ja arhiveerimisele üleminekul. Riik töötab välja ning annab omavalitsustele tasuta üle programmid digitaalseks e- teenuste (UKS, VOLIS, EPLIS/RIK) osutamiseks ja haldussuutlikkuse tagamiseks.
2. Teha ettepanek muuta struktuurifondide (SF) rahastamise reegleid, sh majandus- ja kommunikatsiooniministri 11.12.2007 määrust nr. 97.
3. Ettepanekud MKM määruse nr 97 muutmise kohta on esitatud lisas.

Kokkulepe:

Jätkatakse läbirääkimisi.

VII Maakasutus ja keskkonnahoid:

VII.1. MAA

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Taotleda Vabariigi Valitsuselt riigi maapoliitika põhimõtete selget defineerimist, sealhulgas riigi maareservi suuruse kindlaksmääramist ning omavalitsustele seadusega pandud ülesannete täitmiseks ja arengu tagamiseks vajaliku maa munitsipaliseerimise küsimuse lahendamist. Maad, mis kuulusid enne natsionaliseerimist omavalitsustele peaksid kuuluma munitsipaliseerimisele.
2. Jätkata läbirääkimisi seadustamiseks võimalus vaba- ja reformimata riigimaa tasuta munitsipaliseerimiseks kohalikele omavalitsustele pandud ülesannete täitmiseks, sh arendustegevuseks, ettevõtluse soodustamiseks, jne.
3. Jätkata läbirääkimisi kahepoolset aktsepteeritavate tingimuste osas, mille täitmisel on osapooled nõus menetlema sotsiaalmaa sihtotstarbe muutmise ettepanekuid ning leppida kokku seadusandluse muudatustes, mis võimaldaks kohaliku omavalitsuse omandis oleva kinnisvara, mis asub sotsiaalmaal, müüki lihtsustatud korras, ilma riigiorganitega kooskõlastamist. Luua süsteem, et katta omavalitsuste kulutused eraomanikelt seoses avalike ülesannete täitmiseks (teed, tänavad, pargid, mänguväljakud, kalmistud) ostetava maaga. Lihtsustada sotsiaalmana munitsipaalomandisse antud maa sihtotstarbe muutmise protsessi. Töötada välja ning rakendada munitsipaalmaa sihtotstarbe muutmise lihtsustatud kord hiljemalt 1.10.2009
4. Reguleerida õiguslikult või määrata reformimata riigimaade nõ valitseja, kes on kohustatud tagama nimetatud maa-aladel omaniku kohustuste, sealhulgas heakorra tagamisel, täitmise. Kuni reformimata ja hooldamata riigimaa üleandmiseni kohalikele omavalitsustele, sealhulgas linnametsade munitsipaliseerimiseni peaks omavalitsuste ja riigi vahel olema sõlmitud halduslepingud, millega tagatakse nende maade hooldamise riiklik finantseerimine. Reformimata riigimaade hooldamise ja haljastamise kulutused tuleb katta riigieelarvest, 2010. aastal vähemalt 2009. a mahus. Tagada reaalselt kohalike omavalitsuste eelarvete tulubaasi vähenemise kompenseerimine, mis tuleneb 12.03.2008 vastu võetud ja 01.01.2009 jõustunud maamaksuseaduse § 4 lg 2 muutmisest.
5. Detailsemad ettepanekud maareformiseaduse ja teiste keskkonnaalaste seaduste muutmise kohta on esitatud lisas.

2. Valitsuskomisjoni seisukohad

1. Vabariigi Valitsuse poolt on heaks kiidetud riigi maareservi moodustamise põhimõtted, mille alusel määratletakse riigile tema ülesannete täitmiseks vajalik maa. Maareservi arvatakse muuhulgas ka maa, mida võib pikemas perspektiivis olla vaja kohalike sotsiaalobjektide (lasteaed, kool, hooldekodu) rajamiseks kohalikule omavalitsusele.
2. Vabariigi Valitsus on algatanud riigivaraseaduse §-de 27 ja 34 muutmise seaduse eelnõu, mis võimaldab omavalitsustel omandada elamumaad alla hariliku väärtuse.
3. Maa tasuta munitsipaalomandisse andmist reguleerib maareformi seaduse § 28 lg 1 ja 2, mille kohaselt omavalitsustel on võimalik taotleda nii oma ülesannete täitmiseks kui arenguks vajalikku maad.
4. Sotsiaalmaa sihtotstarbe muutmist reguleerib MRS § 25 ja Vabariigi Valitsuse määrus, mis reguleerib sihtotstarvete määramist üldiselt. Eraldi korra väljatöötamine sotsiaalmaa sihtotstarbe muutmiseks ei ole otstarbekas.
5. Ei näe võimalusi riigi poolt nõ maaga kompenseerimiseks – võõrandatavad maad üldjuhul väikesed ja samas vääringsus maaüksuste moodustamine eraomandisse andmiseks ebaotstarbekas.
6. Sotsiaalmaa sihtotstarbe muutmist reguleerib MRS § 25 ja Vabariigi Valitsuse määrus, mis reguleerib sihtotstarvete määramist üldiselt. Eraldi korra väljatöötamine sotsiaalmaa sihtotstarbe muutmiseks ei ole otstarbekas.
7. Maareformi seaduse § 32 lg 2 sätestatud maa (nn. jätkuvalt riigi omandis oleva maa) osas teostab omaniku õiguste ja kohustuste täitmist vastavalt maa riigi omandisse jätmise korrale maavanem (riigimaa ajutine valitseja). Samuti on reguleeritud erinevate seaduste ja kordadega olulisemates valdkondades jätkuvalt riigi omandis oleva maal omaniku esindaja kohustuste täitmine (metsaseadus, planeerimisseadus, maaparandusseadus, jäätmeseadus). Arvestades kujunenud majandusolukorda ning sellest tulenevalt ka riigieelarve võimalikku mahtu 2010. aastal on vähetõenäoline, et KKM eelarves (*reformimata riigimaade hooldamiseks*) vahendeid piisab.
8. Keskkonnaministeeriumi konkreetsed seisukohad maareformiseaduse ja teiste keskkonnaalaste seaduste muutmise kohta on esitatud lisas, samuti nende konkreetsete ettepanekute osas saavutatud kokkulepped.

Kokkulepe:

1. Riigi maareservi moodustamise põhimõtted on heaks kiidetud VV-s jaanuaris 2008. Riigi maapoliitika eesmärk on maareform lõpule viia.
Omavalitsused jätkavad nende kasutusse antud kaardirakenduse täitmist ning piiritlevad veel reformimata maale esitatud tagastamise ja erastamise nõuded, samuti kasutusvaldusesse antava vaba põllumajandusmaa ning taotlusteta maa. Riik jätkab: ministeeriumide huvide selgitamist, tööd kohalike omavalitsuste poolt esitatud andmete põhjal ning abistab kohalikke omavalitsusi, kutsub koolitusele jne. Kohalike omavalitsuste taotlused enne natsionaliseerimist omavalitsustele kuulunud maade munitsipaliseerimiseks rahuldatakse kõigi nende maade osas, millel ei ole või millele ei kavandata riigile tema ülesannete täitmiseks olulisi objekte. Ministeerium ja Maa-amet on võtnud teadmiseks, et üleriigiliste omavalitsusliitude koostöökogu poolt on esitatud ettepanekud MRS §-de 25 ja 28 muutmiseks.
2. Jätkata läbirääkimisi riigivara seaduse muutmisel selliselt, et see võimaldaks tootmismaa alla hariliku väärtuse KOV-le võõrandamist arengu soodustamise eesmärgil.

3. KKM toetab sotsiaalmaa sihtotstarbe muutmise protsessi lihtsustamist: ehitiste teenindusmaana antud sotsiaalmaa sihtotstarbe muutmise lubade üle otsustamise õigus anda maavanemale.
4. Jätkatakse läbirääkimisi süsteemi loomiseks, et katta omavalitsuste kulutused eraomanikelt avalike ülesannete täitmiseks (teed, tänavad, pargid, mänguväljakud, kalmistud) ostetava maaga seoses.
5. KKM toetab sotsiaalmaa sihtotstarbe muutmise protsessi lihtsustamist: ehitiste teenindusmaana antud sotsiaalmaa sihtotstarbe muutmise lubade üle otsustamise õigus anda maavanemale.
6. Keskkonnaministeerium valmistab ette maareformi seaduse muutmise seaduse eelnõu, milles kavandatakse maareformi lõpetamiseks vajalikud seadusemuudatused; omavalitsused keskenduvad maareformi toimingute kiiremale lõpule viimisele, mis läbi viiakse miinimumini nn. jätkuvalt riigi omandis oleva maa pindala.
7. Jätkatakse läbirääkimisi.

VI.II. STRUKTUURIVAHENDID

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Rääkida läbi Euroopa Liidu struktuurivahendite rakendamise avaliku sektori poolse osaluse katmise küsimused.
  - 1.1. Kavandada riigieelarves riigipoolne osalus kohalike omavalitsuste EL fondidest rahastatavates keskkonnakaitselistes ja veeprojektides 2010. aastal ja jätkata seda kuni rahastamisperioodi lõpuni 2013. aastal. *(Üleriigilised omavalitsusliidud on jätkuvalt seisukohal, et riigi poolt Euroopa Liiduga liitumisel võetud tähtajalised kohustused on riigi kohustused ning nende tähtajaline täitmine on võimalik ainult riigipoolse jätkuva kaasfinantseerimise olemasolul. Omavalitsusliitude Koostöökogu ei nõustu riigieelarves eraldiste puudumisega kohalike omavalitsuste keskkonna ja veemajanduse alaste investeeringute kulude osaliseks katmiseks EL fondidest rahastatavates keskkonna-kaitselistes ja veemajanduse ehitusprojektides mis kavandatakse aastateks 2007-2013.)*
  - 1.2. Kavandada Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) kaudu vahendid täiendavaks toetuseks kohalikele omavalitsuste eelarvetele, et tagada perioodil 2007-2013 omaosalus veeprojektides, mille kaasfinantseerimise määr ületab 15%.
  - 1.3. Kavandada jätkuvalt riigieelarves vahendid omavalitsusüksustele alla 2000 IE reoveekogumisaladel investeeringute teostamiseks.

2. Valitsuskomisjoni seisukohad:

1. Täiendavate vahendite eraldamine riigieelarvest 2007-2013 perioodi veemajandusprojektidele ei ole praegustes majandustingimustes reaalne. Riigieelarves puuduvad vahendid kõigi meetmete kaasrahastamiseks ja veeinfrastruktuuri meetme raames toetuse saajatele lisaraha andmine ei oleks kooskõlas võrdse kohtlemise printsiibiga. Samuti ei saaks tingimusi muuta perioodi kestel, kuna seeläbi pannakse põhjendamatult ebasoodsasse olukorda varasemad taotlejad. Riik on omapoolse panusena Euroopa Komisjoni ees põhjendanud olulise hulga struktuurivahendite suunamist veeinfrastruktuuri arendamisse. Lisaks annab riik omapoolse garantii Euroopa Investeeringuspangast taotletavale laenule, mille abil kaetakse suur osa toetuse saajate omaosalusest projektides. Riigipoolne garantii on EIBlt laenu saamisel tihedaks peamiseks tingimuseks ning sellega võtab riik sisuliselt ka vastutuse laenukohustuste täitmise eest. Kohalikud omavalitsused ja nende ettevõtted peavad olema suutelised oma varade opereerimiskulud ja osaliselt ka investeeringud katma omavahenditest ning selleks on

omavalitsustel võimalik reguleerida kohalikku veehinda ning viia see tasemele, mis tagaks majandusliku jätkusuutlikkuse KOVi ettevõtetes.

2. Täiendavaid rahalisi vahendeid EL rahastamisperioodi 2007-2013 Ühtekuuluvusfondi veeprojektidele on tänases majandussituatsioonis SA KIK kaudu äärmiselt keeruline leida. SA KIK keskkonnprogrammist võeti käesoleva aasta märtsis riigieelarve kulude katteks ära 350 miljonit krooni, mille tulemusel kahaneb ka SA KIK veeprogrammi eelarve maht. SA KIK veeprogrammi rahaliste vahendite suunamine Ühtekuuluvusfondi projektide omafinantseeringu katteks peataks peaaegu igasuguse riigipoolse kaasfinantseerimise väiksemate veeprojektide puhul, seades seeläbi ohtu ka erakorraliste (suur reostusohu või joogivee ohtlikkus tervisele) sekkumist vajavate investeeringute riigipoolse kaasrahastamise. Teisalt on Vabariigi Valitsus 22.11.2007 kabinetinõupidamisel vastu võtnud otsuse, et EL perioodil 2007-2013 Ühtekuuluvusfondi veeprojektides riigipoolset kaasfinantseerimist ei toimu. Otsuse tegemisel lähtuti just asjaolust, et Ühtekuuluvusfondi projektide kaasfinantseerimisel seatakse ohtu ülejäänud SA KIK veeprogrammi raames rahastatavad tegevused.
3. Riigieelarve kulude katteks on SA KIK keskkonnaprogrammi vähendatud 350 miljoni krooni võrra. Täiendavate rahaliste vahendite planeerimine riigieelarvesse alla 2000 ie reostuskoormusega reoveekogumisalade investeeringuteks käesolevas majandussituatsioonis ja maailma majanduse foonil on vähetõenäoline. Eelkõige jätkub väiksemate reoveekogumisalade riigipoolne toetamine SA KIK veeprogrammi raames.

Kokkulepe:

1. Peetakse oluliseks läbi rääkida Euroopa Liidu struktuurivahendite rakendamise avaliku sektori poolse osaluse katmise küsimused. Ministeerium arvestab sellega võimaluste piires.
2. Võetakse teadmiseks, et kõigi KOV-de probleemid ei saa lahendatud ÜF projektidega, vaid tuleks kasutada ka KIK ja KOV vahendeid.
3. Muudes küsimustes jätkatakse läbirääkimisi.

VI.III. MUUD OLULISED KESKKONNAVALDKONNA KÜSIMUSED

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

1. Kaasates KOV juriste, korrastada strateegilise keskkonnamõju hindamise regulatsioon, muutes seda selgemaks ja täpsemaks.
2. Täiendada õiguslikku regulatsiooni selliselt, et kohalikul omavalitsusel oleks Looduskaitseaduse alusel antavate puude reielubade väljastamisel õigus nõuda puu raieloa taotlejalt rahalise kohustuse kandmist/tasu maksmist.
3. Täpsustada tiheasustusala läbivate ohtlike veoste kui ka ohtliku ettevõtte ja muude ohtlike ettevõtete vastutuskindlustuse kohustus raudteeseaduses ja kemikaaliseaduses.
4. Korrastada kohaliku omavalitsuse poolt teostatava keskkonnajärelevalve/ üldisemalt KOV poolt teostatava järelevalve/ õiguslik normistik nii, et KOV keskkonnakaitse inspektoril/ametnikul oleks kõigis KOV puudutavates valdkondades või vähemalt KOV volikogu poolt kehtestatud eeskirjade puhul õigus ettekirjutuse tegemiseks ning selle täitmata jätmisel kohaldada asendustäitmist või sunniraha.
5. Töötada välja ja rakendada regulatsioon tootjavastuse rakendamiseks trükitoodetest tekkivatele jäätmetele.
6. Mitte vähendada kohaliku omavalitsuse pädevust ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni teenuse hinna määramisel.

7. Mitte muuta keskkonnatasude seaduse regulatsioone selliselt, et proportsiooni olmejäätmete prügilasse ladestamise saastetasu jaotumisest riigieelarve ja KOV eelarvete vahel muudetakse KOV eelarvete kahjuks ja selle tõttu väheneks saastetasu laekumine kohalike omavalitsuste eelarvetesse.
8. Mitte kavandada kohaliku jäätmemaksu kehtestamist. Selle asemel algatada arutelu üleriigilise jäätmemaksu kehtestamise võimalikkusest ning selle eeldatavast jaotumisest riigieelarve ja kohalike omavalitsuste eelarvete vahel, eesmärgiga loobuda olmejäätmete ladestamise saastetasust alates sellest hetkest, kui kehtestatakse üleriigiline jäätmemaks.
9. Pidada otstarbekaks, et kõigi keskkonnatasude osas sätestataks tasu jaotumine riigieelarve ja kohalike omavalitsuste eelarvete vahel (solidaarsuse komponent ja regionaalsuse e. kohalik komponent) nii tavamäärade kui ka kõrgendatud maksumäärade korral.
10. Pidada võimalikuks ja soovitavaks keskkonnatasude määrade vähendamist valdkondades, kus eesmärgid on juba saavutatud või normaalset heaolu tagavast tasemest isegi allapoole mindud.
11. Kavandada pakendiseaduse § 26 (Järelevalve) muutmine linna- ja vallavalitsuste järelevalvekohustuse ulatuse osas. Järelevalve pakendi ja pakendijäätmete taaskasutamise üle ei peaks kuuluma kohalike omavalitsuse ülesannete hulka.
12. Vaadata üle ja rääkida läbi sademevee maksustamise alused ja regulatsioonid.
13. Taotleda õigusaktides õigusselgust ja õiguskindlust, täpsustada jätkuvalt ülesannete ja vastutuse jagunemist riigi ja kohalike omavalitsuste vahel.

(tuh. krooni)

Ettepanek / aasta	Seisund 2009. aastal	2010
Riigi omandis olevate maade hooldamisega seotud tööde finantseerimiseks	5 000	5 000
ÜF vahenditest keskkonnaprojektid 2004-2006 periood	994 401 (2009.a.kokkuleppes) ¹	346 000
ÜF vahenditest keskkonnaprojektid 2007-2013 periood	430 000 (2009.a.kokkuleppes)	

¹ - 31. märtsi 2009 seisuga on vahenditest kasutatud 96 mln krooni e 10%). KIK prognoosi kohaselt kasutatakse kogu raha ära. 346 000 kr lükkub 2010. aastas (ÜF, KIK ja KOV kokku).

2. Valitsuskomisjoni seisukohad

1. Keskkonnaministeeriumi idee oli kaasata keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimise seaduse muutmisel võimalikult lai spetsialistide ring, mitte luua töörühma. See oli 17. juuni 2008 kirja nr 13-3-1/29902-1 mõte. Praegu on ministeeriumis arutusel vastav kontseptsioon, mida tulevikus arutame laiemas ringis. KMH/KSH süsteemi muutmise kohta on infot ka Keskkonnaministeeriumi kodulehel aadressil <http://www.envir.ee/1075863>.

LKS § 45 järgi tohib tiheasustusel asuvaid üksikpuid, välja arvatud kasvav mets metsaseaduse tähenduses ja viljapuud, raiuda kohaliku omavalitsuse loal. Loa andmise tingimused ja korra kehtestab kohalik omavalitsus. Raieloa eest raha küsimise piirang ei tulene LKS-st.

2. Muu järelevalve kui keskkonnajärelevalve ei kuulu KKM valitsemisalasse, seega p 6 tehtud ettepanekuga sõnastatud „üldisemalt KOV poolt teostatava järelevalve“ õiguslikku normistikku KKM muuta ei saa.